

Justitsministeriet

Lovafdelingen, Strafferetskontoret

Slotsholmsgade 10

1216 København K

Udtalelse om sager, hvor børn har været vidne til vold udøvet mod nærtstående person

5. december 2011

1. Indledning

Den 18. april 2009 førstebehandlede Folketinget et forslag til folketingsbeslutning (B 178) om, at det skal betragtes som en skærpende omstændighed ved straffastsættelsen, når et barn er vidne til vold udøvet mod en til barnet nærtstående person. Beslutningsforslaget blev ikke vedtaget.

I forbindelse med førstebehandlingen af beslutningsforslaget tilkendegav justitsministeren bl.a., at det ville være hensigtsmæssigt at sikre, at anklagemyndigheden i alle straffesager, hvor det er relevant, sørger for at påberåbe sig som skærpende omstændighed, at volden er udøvet, mens børnene var til stede.

Herudover tilkendegav justitsministeren i forbindelse med besvarelsen af spørgsmål nr. 2 fra Folketingets Retsudvalg vedrørende beslutningsforslaget, at domstolene allerede i dag efter almindelige strafudmålingsprincipper kan tillægge det vægt som en skærpende omstændighed, at et barn har været vidne til vold udøvet mod en til barnet nærtstående person, og at strafudmålingen i en konkret straffesag i øvrigt altid beror på en samlet konkret vurdering af alle relevante omstændigheder i sagen.

Justitsministeriet anmodede ved brev af 8. juni 2009 Rigsadvokaten om at udsende en instruktion til anklagemyndigheden om, at det skal påberåbes som en skærpende omstændighed, at et barn er vidne til vold udøvet mod en til barnet nærtstående person.

Af brevet fra Justitsministeriet fremgår, at ministeriet i folketingsåret 2011-2012 vil give Folketingets Retsudvalg en statusorientering herom, og at Justitsministeriet til brug herfor anmoder Rigsadvokaten om en udtalelse.

Jeg har i brev af 19. juni 2009 til samtlige politidirektører og regionale statsadvokater anmodet om, at anklagemyndigheden i alle sager, hvor et barn har været vidne til vold udøvet mod en til barnet nærtstående person, udtrykkeligt påberåber sig dette som en skærpende omstændighed ved straffens udmåling.

Ved brev af 8. oktober 2010 har jeg endvidere anmodet politikredsene og de regionale statsadvokater om at indsende domme afsagt i perioden fra den 19. juni 2009 til den 1. juni 2011 i sager, hvor et barn har været vidne til vold udøvet mod en til barnet nærtstående person.

Rigsadvokaturen har modtaget i alt 50 domme afsagt i den nævnte periode, hvor et barn har været vidne til vold udøvet mod nærtstående person. Dommene er refereret i det vedlagte bilag.

2. Generelt om strafudmålingen i voldssager

Den, der øver vold mod eller på anden måde angriber en andens legeme, straffes efter straffelovens § 244. Har legemsangrebet været af særlig rå, brutal eller farlig karakter, eller er der tale om mishandling, omfattes forholdet af straffelovens § 245. Har et legemsangreb omfattet af bl.a. straffelovens § 245 været af en så grov beskaffenhed eller haft så alvorlige følger eller døden til følge, at der foreligger særdeles skærpende omstændigheder, er forholdet omfattet af straffelovens § 246.

Strafferammerne for vold i straffelovens §§ 244, 245 og 246 er henholdsvis bøde eller fængsel indtil 3 år, fængsel indtil 6 år og fængsel indtil 10 år.

Strafferammerne blev forhøjet til deres nuværende niveau ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven. Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår, at der herved blev tilsigtet en skærpelse af straffen med en tredjedel i forhold til det hidtidige niveau, bortset fra i sager om restaurationsvold. Det fremgår endvidere udtrykkeligt af bemærkningerne til lovforslaget, at strafskærpelsen også finder anvendelse i sager om såkaldt familievold, det vil sige vold mod en ægtefælle, samlever eller kæreste mv. samt sager om vold mod børn.

Rigsadvokaten fulgte efter strafskærpelsen udviklingen i strafudmålingen i voldssager og udfærdigede på denne baggrund i 2004, 2005, 2006 og 2007 redegørelser herom. Justitsministeriet har løbende sendt redegørelserne til Folketingets Retsudvalg.

I den seneste redegørelse fra 2007 anførte Rigsadvokaten – som i de tidligere redegørelser – at strafskærpelsen måtte anses for at være slået igennem i praksis, og at det måtte forventes, at domstolene også fremover ville følge det niveau for strafudmålingen og de principper for straffastsættelsen, der var fastlagt gennem den forudgående 5-årige periode.

Straffastsættelsen ved overtrædelse af voldsbestemmelserne i straffelovens §§ 244-246 sker i overensstemmelse med almindelige strafudmålingsprincipper, og straffen fastsættes således – ligesom i andre straffesager – ud fra en samlet konkret vurdering af omstændighederne i den enkelte sag.

Efter straffelovens § 80 skal der ved straffens fastsættelse lægges vægt på lovovertrædelsens grovhed og på oplysninger om gerningsmanden. Ved vurderingen af lovovertrædelsens grovhed skal der tages hensyn til den med lovovertrædelsen forbundne skade, fare og krænkelse samt til, hvad gerningsmanden indså eller burde have indset herom. Ved vurderingen af oplysninger om gerningsmanden skal der tages hensyn til dennes almindelige personlige og sociale forhold, dennes forhold før og efter gerningen samt dennes bevæggrunde til gerningen. Herudover skal der ved straffens fastsættelse lægges vægt på de skærpende og formildende omstændigheder, som er angivet i straffelovens §§ 81 og 82.

I praksis spænder vold, der henføres til straffelovens §§ 244-246, fra simpel vold i form af et enkelt slag med flad hånd eller et skub uden personskade til den alvorligere vold, f.eks. slag, herunder med redskaber, eller spark med personskade til følge, og til den særdeles alvorlige vold, der fører til, at forurettede bliver invalideret eller afgår ved døden. De omstændigheder, hvorunder volden bliver begået, varierer også betydeligt. Volden kan f.eks. opstå i forbindelse med skænderi eller provokationer mellem berusede personer, hvor det er mere eller mindre tilfældigt, hvem der slår først, eller efter forudgående håndgemæng, men kan også have en meget grovere form, f.eks. overfald på et sagesløst offer eller mishandling gennem længere tid af en person, der har vanskeligt ved at sætte sig til modværge. De straffe, der udmåles af domstolene i voldssager, spænder da også i praksis fra dagbøder til meget langvarige fængselsstraffe.

At der er tale om sager af så forskellig karakter medfører, at det kan være vanskeligt at sammenligne straffastsættelsen i konkrete voldssager. I modsætning til visse andre typer straffesager, hvor

strafudmålingen sker på grundlag af mere objektive forhold, f.eks. i narkotikasager efter mængden af narkotika, sker strafudmålingen i voldssager i højere grad efter en samlet konkret vurdering af den enkelte sags omstændigheder.

Voldens karakter tillægges stor vægt i denne vurdering, men andre elementer tillægges også vægt ved strafudmålingen. Det drejer sig f.eks. om optakten til volden, herunder om parterne forud for volden har haft et skænderi, om forurettede har optrådt provokerende over for den tiltalte, forholdet i øvrigt mellem tiltalte og forurettede, forurettedes eventuelle skader og den tiltaltes personlige forhold. Alle de nævnte forhold kan også få betydning, når det vurderes, om straffen bør gøres betinget, eventuelt med vilkår om samfundstjeneste.

3. Rigsadvokatens bemærkninger

Rigsadvokaturen har som anført i afsnit 1 modtaget i alt 50 domme fra politikredse og regionale statsadvokaturer afsagt i perioden fra den 19. juni 2009 til den 1. juni 2011 i sager, hvor et barn har overværet vold begået mod en til barnet nærtstående person.

Volden i de enkelte domme spænder fra simpel vold i form af et enkelt slag med flad hånd eller et skub uden personskade til mere alvorlig vold, f.eks. slag, herunder med redskaber, eller spark med personskade til følge. De omstændigheder, hvorunder volden er blevet begået, varierer også. Volden er i en del af dommene opstået i forbindelse med et skænderi mellem parterne, og der er i hovedparten af dommene tale om vold begået mod en nuværende eller tidligere ægtefælle, samlever eller kæreste.

Det forhold, at et barn overværer vold begået mod en til barnet nærtstående person er ikke blandt de skærpende omstændigheder, der udtrykkeligt er opregnet i straffelovens § 81. Bestemmelsen indeholder imidlertid ikke en udtømmende angivelse af skærpende omstændigheder, og som anført i Justitsministeriets besvarelse af Folketingets Retsudvalgs spørgsmål nr. 2 vedrørende det ovennævnte forslag til folketingsbeslutning kan domstolene efter almindelige strafudmålingsprincipper tillægge dette forhold vægt i skærpende retning.

Straffene i sager, hvor et barn har været vidne til vold mod en nærtstående person, fastsættes – ligesom i andre sager – af retten ud fra en samlet konkret vurdering af sagens omstændigheder, jf. straffelovens §§ 80-82 og afsnit 2 ovenfor.

Anklagemyndigheden har i samtlige de undersøgte domme påberåbt sig som en skærpende omstændighed ved straffens fastsættelse, at et barn har været vidne til volden, der er begået mod en til barnet nærtstående person.

Af de undersøgte 50 domme har retten i én dom truffet bestemmelse om foranstaltninger efter straffelovens § 68, 2. pkt., mens den tiltalte i to domme blev frifundet.

I 23 af de resterende 47 domme fremgår det udtrykkeligt af dommens præmisser, at retten ved strafudmålingen har tillagt det betydning, at volden er overværet af et eller flere børn.

I de øvrige 24 domme fremgår det ikke udtrykkeligt, at retten har tillagt denne omstændighed betydning ved strafudmålingen. I seks af disse domme anføres der i dommens præmisser intet om, hvad retten har lagt vægt på i skærpende og/eller formildende retning i forbindelse med strafudmålingen, mens der i syv af dommene henvises mere generelt til forholdets/sagens karakter og/eller den begåede vold og de omstændigheder, hvorunder den blev begået. Eftersom straffene i disse sager ikke synes at være mildere end straffene i de sager, hvor retten udtrykkeligt har tillagt det vægt i skærpende retning, at et barn har været vidne til vold begået mod en til barnet nærtstående person, må det antages, at dette forhold – uanset at det ikke fremgår udtrykkeligt af dommens præmisser – også i disse domme er tillagt betydning i forbindelse med strafudmålingen.

I de resterende 11 domme er det forhold, at et barn har været vidne til vold begået mod en til barnet nærtstående person, ikke blandt de forhold, der efter dommens præmisser udtrykkeligt er tillagt vægt i forbindelse med strafudmålingen.

Sammenfattende er det min opfattelse, at det efter almindelige strafudmålingsprincipper må anses for en skærpende omstændighed, når et barn har været vidne til vold begået mod en til barnet nærtstående person, og som det fremgår, har anklagemyndigheden i samtlige de undersøgte domme påberåbt sig dette forhold som en skærpende omstændighed ved straffens udmåling.

Samtidig finder jeg det tilfredsstillende, at præmisserne i de undersøgte domme i vidt omfang afspejler anklagemyndighedens påstand på dette punkt, og at domstolene i hovedparten af de undersøgte sager må antages at have tillagt det forhold, at et barn er vidne til vold begået mod en til barnet nærtstående person, vægt i skærpende retning i forbindelse med strafudmålingen. Det bemærkes, at straffen også i disse sager i øvrigt fastsættes ud fra en samlet konkret vurdering af den enkelte sags omstændigheder.

Der foreligger forholdsvis sjældent flere sager, hvor den udøvede vold og omstændighederne ved voldsudøvelsen er helt identiske, og der foreligger i hver enkelt voldssag ofte flere skærpende og/eller formildende omstændigheder. Det er derfor ikke muligt nærmere at udtale sig om, med hvilken vægt det forhold, at et barn har været vidne til vold begået mod en til barnet nærtstående person, indgår i strafudmålingen i skærpende retning.

Anklagemyndigheden vil fortsat være opmærksom på strafudmålingen i sager, hvor et barn er vidne til vold begået mod en til barnet nærtstående person, således at dette udtrykkeligt bliver påberåbt af anklagemyndigheden som en skærpende omstændighed ved straffens fastsættelse. Spørgsmålet vil endvidere blive drøftet på det førstkommende møde i anklagemyndighedens fagudvalg om personfarlig kriminalitet, hvor alle politikredse og regionale statsadvokater er repræsenteret.

Med venlig hilsen

Jørgen Steen Sørensen